

Et Par Ord i Fortrolighed
til
Kjøbenhavns Magistrat
om
Skarn og Skarnagere,
Eller:
hvorfors Renovassions- Pictationen
i Mar holdt saa sildig?
af
Simon Sandrue.

Motto:

Kjøbenhavns Folk plages tit af Lidne Gader.
Assessor v. Morgenstjerne,
i sin Procedure contra Jøderne
Jacobsen og Melchior.

Kjøbenhavn 1793.
Trykt hos H. L. S. Winding,
i store Kannikestræde No. 39.

At the Court of Sessions

1811

Michaelmas Term

1811

State of Maryland

County of Prince George's

John Smith

vs

James Smith

Defendant

Plaintiff

John Smith

Witness my hand

this 1st day of October

1811

Nu nærmer sig snart den ubehagelige
Aarstid, at Skarn og Ureenlighed næsten
regner ned fra Himmelen, for i Mangel af
Krig, Pest, dyr Tid eller anden Landeplas-
ge at lade os vide, at vi ikke ere bedre end
andre Folk. Straffes andre Stæder ved
Ild og Sværd, da straffes vi ved Skarn
og Skarns Mangfoldighed.

Saa længe det endnu var lyse Dage,
at man kunde see at undvige Skarnet, gik

det dog nogensunde an; men nu, da Mørket allerede Klokkeren otte blænder Jorden, nu, da Aften og Nat udgjøre mere end to tredie Dele af ethvert Døgn; nu, da snart den velsignede Bibellærings Tid under de 60 Guds Mands kristelige Opsigt lajen tager sin Begyndelse, nu at plages af Skarnet, lig Østerlandenes Folk af Græshopper, det medfører ikke blot megen Ubøhagelighed, men ogsaa saare megen Skade.

At det medfører saare megen Ubøhagelighed, veed vist nok enhver, i hvis Lod det er faldet at gaae, medens andre fiere, gjennem skarnbedækte Gader, og er bleven vaad og tilfølet; og at det ogsaa medfører saare megen Skade, det kan formodentlig enhver let begribe, som veed, hvor megen Indflydelse vaade Fødder kan have paa

Hels

Helbredet; i Tilfælde formoder jeg, at
 Stadsfysikus vil kunne attestere dette.

Dernæst er det jo ogsaa let at indsee,
 at Støvler og Skoe naturligvis ikke kun-
 de holde saa længe, ved at trave om paa
 Stidne, som paa rene Gader; og da et Par
 Støvler nu ere flegne til 8 Rdlr. Parret,
 saa synes mig, at det kunde, om ikke for
 andet, saa dog desaaarsag være nødvendigt,
 at Vedkommende toge sig alvorligen af
 Skarner og Skarnageriet paa Kjøbenhavns
 Gader, da Skoemagerne ellers letteligen
 kunde blive for rige; og at de Folk ikke
 ere gode at komme til Rette med, naar
 de faae lidt i Ryggen, det er jo en be-
 kjendt Sag. Saa længe de, som Jakob
 i Dragedukken, faae Tvislinger, og frøgs-
 te for, først at blive udpantede for Extra-
 skatten, og siden for Huusleje, saa have
 de Respekt og Erbedighed for den høje

Magistrat; men saae de først en Bontif med store Ruder i Deren — ja saa ere de i Stand til selv at tænke paa, at komme ind i Raadstuen. Og dertil udfordres dog vel meer end simpel Borgerforstand.

Bed at tage alt dette i nærmere Betragtning og nøjere Overvejelse, besluttede jeg, naagtet jeg kun er en lagg Mand og en simpel ensfoldig Borger, at tilskrive den høivise Magistrat disse Par Ord i al Fortroelighed, for derved at vække deres Opmærksomhed til at lægge sig den ondtalste Ting paa Hjertet, og jeg fandt det saa meget mere vigtigt at fuldføre dette mit patriotiske Forsæt, som jeg erindrede mig, at jeg sædvanligviis saae de høivise og respektive Magistrats-Personer kjøre; jeg fandt det derfor rimeligt, at de maaskee ganske havde glemt, hvorledes det maatte være at gaae gjennem skidne Gader, især i Regnemaanederne. Rigtig nok ere der

og saa nogle af den høj-respektive Magistrat
som gaar paa deres Been, og gaar
ikke endda saa lidt, omkring i Byen for
at see og høre; men saa have de ogsaa
saa et Par Galosker paa af engelsk Læder,
som synes at kunne trodse dansk Skarn;
Derfor er det en let Sag for dem; men
ikke enhver har Raad til at anskaffe sig saa-
danne kostbare Sager, og Knap faaer den
fattige Mand dem til Foraring.

Da Kjøbenhavn's Gaders Renovation
aarlige Aars opsluger maange tusinde Rigs-
daler, og man siger, at Renovationsskat-
ten aarlige indbringer omtrent 50000 Rd.,
saa kan man med Grund spørge: Kun-
de Renovationen ikke bestrides tilful-
de ved disse store Indtægter? hvorfor
bestrides den ikke bedre, da Staden
aarlige betaler saa meget til den? El-
gesom man paa den anden Side kunde for-

mere nye Sergemaale: forbruges virkelig alle disse Penge til Renovasjonen? og forbruges de ikke, hvor blive da de øvrige af?

Men da jeg vel kan formode, at den højrespektive Magistrat har andet at bestille, end at svare mig paa saadanne nærvise Spørgsmaale, saa vil jeg ikke længe opholde mig derved, men hellere fremsætte mine egne ringe Tanker herom.

Da vore Dage henhøre til den Tid, i hvilken Projekter synes at lykkes fortreffeligen, og Projektmagere at spille en brillant Rolle; saa vil ogsaa jeg, dog uden at gjøre mig grundet Haab om nogen Belønning, hvortil jeg er alt for dansk, fremsætte et Projekt, dette nemlig: at Kjøbenhavns høje og velvise Magistrat skulde sætte Skarnet og Ureenligheden paa

paa Kjøbenhavns Gader til Auktion og ikke til Visitation, saaledes at de, istedet for at give Penge for dets Bortførsel, fik Penge for det, og da kunde Borgerne have Anledning til at glæde sig over deres Magistrat, naar denne gjorde selv Snaps og Skarn i Penge — til Borgernes Fordeel.

Dem, som uden at prøve dette Forslag, aldeles forkaste det, beder jeg blot erindre, at det ikke er synderlig længe siden, at Brændeviinsbrændere og andre, som holdte Kjer og Heste, maatte give Penge for at faae Gjødningen udkjært, og at de derimod nu kan faae den assat for Penge til hundrede for En.

Det kostede jo blot et Forsøg at overbevise sig herom. Dog mærk man vel, at sligt et Forsøg ikke burde skee hoveds-

fulds. Man har seet saa mange hovedfulds og uoverlagte Forsøg og Forandringer, at det ikke er Tid at tilraade flere. Saaledes anskaffede f. Ex. Brand- og Vandcommissionen for adskillige tusinde Rigsdaler store Brandkarrer, og nu siger Rygtet jo, at een Hest ikke kan trække saadan en Karre, dersom der — vel at mærke — skal være Vand i den. I det mindste bruges de jo ikke.

Preven burde derfor kunnsøge i det mindre, med nogle enkelte Gader, og lyfsledes det da i det mindre, saa skulde man formode, at det ogsaa blev indført i det store. Da jeg er vis paa, at samtlige Borgere vilde synes bedre om saadan en Auktion, end de for nogen Tid siden syntes om den Brændeauktion, der skulde have været holdt, men blev ophævet, hvorfor — ja det veed jeg ikke, og har jeg

nogensinde vidst det, saa har jeg glemt det
igjen.

Og kunde da mit Forslag lykkes, saa
indgav! jeg strax en liden underdanigst An-
søgning til Dekonomie- og Commersekollega-
dier om en Opmuntring til at lægge mig
mere efter deslige patriotiske Ideer.

Men da Aspekterne hertil ikke bebude
det bedste, da der uden Tvivl endnu i
mange Aar vil blive brugt den samme
Methode, som der endnu bruges, saa vil
jeg indskrænke mig til blot at berøre den-
ne.

Den højvise Magistrat har til Skar-
nets Bortførsel og til Kjøbenhavn's
Renovasjon allerede forhen betjent sig af
den nu omstunder saa gjængle Visitasjon,
følgelig maa derom gælde, hvad der i Al-
mins

mindelighed gjælder om Visitationer, lat de nemlig ere langt fra at være den sande og patriotiske Maalestol, man kan betjene sig af. Saa vel deres Natur fører dette med sig, som Erfaringen bekræfter det.

Saaledes synes f. Ex. den første Visitation aldeles at have været et Skuldpetræk, og de, der da have paataget sig Visitationen, have forudsæet, at de fik saa flækkelig Betaling, at de paa ingen Maade kunde tabe.

Hvad de følgende Aars Visitationer angaaer, da lader sig deraf intet andet slutte, end at Magistraten har kunnet beregne, om den vandt eller tabte ved Renovationens Forførelse ved Visitation i Forhold til det første Aar; men det er klart, at dersom Magistraten har tabt ved de første Aar, da har den og tabt ved
de

de følgende. Hvilket ikke kan være saa ganske ubeindelig, dersom man kan troe Rngret, som siger, at Renovations-Evisitationen for de første 6 Aar kun beløb sig til omtrent 18000 Rdlr. aarlig, og derimod i Aar skal være steget til omtrent 22000 Rdlr. aarlig. R. B. for de følgende 6 Aar.

Naar man nu betænker, at Evisitationen, som er holdt i Aar, skal gjelde for 6 Aar, saa koste altsaa disse 6 Aar omtrent 24000 Rdlr. mere, end Evisitationen har kostet tilforn.

Urigtigt synes det i alle Henseender at være, at Evisitationen skal gjelde for saa mange Aar; thi heraf er det en absolut Følge, at enten maa Magistraten blive besdraget, eller de, som paatage sig Evisitationen, og jeg nægter ikke, at jeg er mere
til

risfølselig til at antage det første, end det sidste.

Men den betydeligste Ankepost, man kan føre mod Magistratens Fremgangsmaade i denne Sag, er uden Tvivl denne: at den i indeværende Aar holdte Visitation skeede saa yderlig sildig.

Thi om man end vil demme allermildest, og aldeles ingen fra nogen Privats Hensigter eller Egennytte hentede Grunde antage, eller sætte Troe til noget Rygte eller haard og ublid Dom, saa er det dog vist, at denne sildige Visitation synes at være yderst urigtig, yderst uklog, yderst skadelig og ufordeelagtig.

Mærkeligt er det ogsaa, at den høje vise Magistrat forrige Gang holdt Visitationen i Aar og i Maaned i Forvejen,

førs

førend Renovasjonen skulde tage sin Begyndelse; i Mar var det derimod nærpe 2 Maaneder imellem, og regns Visitationen fra Approbations Dato af, som det nok egentlig bør, saa bliver Tiden saa meget desto kortere, d. e.: knap en Maaned.

Naar Visitationen holdtes betimelig, saaledes, at Enhver kunde have Tid og Lejlighed at anskaffe sig det Fornødne, saasvel Bognredskaber, som Heste, Føer, Folk o. s. v., som hører hertil, saa vilde naturligvis langt flere gjøre Bud; men naar der visiteres saa sildig, at der ikke er Tid at anskaffe det Nødvendige, med mindre Indseebet skulde vorde saa dyrt, at det aldeles ikke kunde lønne sig, saa er det let at begribe, at Enhver afskrækkes fra at gjøre noget Bud, eller ved Visitationen at lade sig nogen Deel af Renovationen tilstaae, og heraf bliver det altsaa en naturlig

turelig Følge, at Renovasjonen fra Aar til Aar bestandigen bliver i de samme Folkes Hænder, som den har været i de foregaaende Aar; thi kun disse Folk have saaledes Bogne, Heste, Joer, Folk o. s. v. i Beredskab, at de kunde paatage sig den. Nu er det jo altsaa klart, at disse Folk saae, hvad de vil have, for Renovasjonen, hvilket ingenlunde vilde skee, dersom Enhver torde gjøre Bud; og at Stadens Kasse kun slet er tjent med, at Renovasjonen paa saadan en Maade kommer til at koste langt over hvad den ellers vilde koste, er formodentlig uden for al Tvivl.

Sidst afvigte Aar var Foringen langt bedre Kjøb, end i Aar, det er altsaa hejst sandsynligt, at Visitationen vilde, naar den var bleven holdt i Fjor, været langt fordeelagtigere for Stadens Kasse,
end

end i Aar; thi de Visterende kunde da strax kjøbe Foder ind for taalelig Priis, og havde ej Fodertrangen lige for Djnene.

At Visitasjonen i Aar blev holdt saa sildig, at kun de gamle Bognmænd, eller de, isom de foregaaende Aar havde havt Renovasjonen efter Visitasjon, kunde paa tage sig Renovasjonen igien, er altsaa Magistraten ene og aleene at tilregne. Følgen heraf blev, som Udsaldet har viist, at Renovasjonen i Aar kom til at koste omtrent 4000 Rigsdaler mere, end i Fjor, og dette beregnet i 6 Aar, for hvilke efter Sigende Visitasjonen gjelder, udgjør, som allerede er anfert, omtrent 24000 Rigsdaler, hvilke Magistraten rimelig havde kunnet spare ved at holde Visitasjonen noget betimeligere.

Den høje Magistrat vil derfor sikkers
ligen modtage disse saa Vink til i Frem-
tiden

tiden at gaae forsigtigere til Værks, saa meget mere, som den Sag, hvori her handles, ikke er ubetydelig, og fordrer saa store Udgifter.

Vist nok er det ogsaa en Fejl, at Qvartererne endnu ere saa store, da Renovationen desaaarsag ikke kan skee efter det ny Reglement; men maa endnu gaae efter det gamle. Og foruden denne Ulejlighed, der skyder af, at Qvartererne endnu ere for store, at Udsørselen nemlig ikke kan skee akkurat, og til et bestemt Klokket, saa er det ogsaa klart, at der blive saa meget desto færre om Renovationen, og rimeligviis bliver den da baade dyrere, og derhos slettere, end den vilde blive, naar mange flere delte denne mellem sig.

Unnskeligt vilde det ogsaa være, om de Kommissarier, der holdes til at kontrol-
lere

lere med Skarnagerne, bestandigen vare saa aarvaagne paa deres Post, som de burde være; thi det er klart, at saa længe disse ikke ere desto mere paapassende, saa længe kan Renovasjonen aldrig blive ordenlig og tilstrækkelig, og dog koster den saa meget, at den burde passes ordentligen derfor.

Alt de, som ved Eistationen have ladet sig tilslaae mere af Renovasjonen, end de selv kunde bestride, og derfor marchandise med den, overlade den til andre, og, om Rngtet er sandt, tage en liden Douceur i Afstaelse, strider aldeles mod den Orden, der burde finde Sted ved saadan en offentlig Foranstaltning, og viser, at den ikke har været, hvad den kunde være.

Dersom nu den højvise Magistrat ikke fandt det under sin Værdighed at
 B 2
 følge

følge disse mine enfoldige Raad, blandt hvilke især det om Visitasjonens tidligere Holdelse fortjener Opmærksomhed, saa vilde den uden Tvivl erfare, at den paa denne Maade kunde spare en ikke ubetydelig Summa for Byens Kasse. Gjerne vilde jeg nære det Haab, at see næste Gang dette mit Forslag iværksat, uden at jeg derfor finder nogen rimelig analogisk Slutning, hvorpaa jeg kan grunde dette Haab; thi det hører desto værre til vor Tids sørgelige Erfaringer, at der intet agtes paa den offentlige Mening, i det mindste ikke saa meget som der burde, og at endog de, der rette sig nogenlunde efter den, der virkelig vilde nytte dens Advarseler og Vink, der vilde drage Bærdom og Klogskab af den, undsee sig ved at være det bekjendt, og søge bestandig at skjule det saaledes, at det ikke skal kunde mærkes; og paa denne Maade bliver

Eks

Skaden altid dobbelt, Publisiteten udretter langt fra ikke det Gode, den kunde; thi deels ledes mange efterhaanden til ganske at hæve sig over og foragte den offentlige Mening, deels bliver selv Mængden mistroisk mod den, naar den seer, at den intet formaaer at udrette.

Jeg troede at skulde mine Medborgere denne Beksendtgjærelse, og jeg staaer i den faste Formodning, at det vilde være saare gavnligt, om den højrespektive Magistrat værdigede den sin Opmærksomhed, og, naar de fandt den grundet og nyttig, satte den i Udøvelse.

Kolig ved den Overbeviisning, at jeg har villet medvirke til det almene Borgervel efter mine ringe Evner, overlader jeg mine Forslag til upartiske Læsers og Medborgeres Bedømmelse og Overvejelse.

se, og ukjendt vil jeg erfare, om den høje og velvise Magistrat vil nytte noget af de Bink, jeg har taget mig den Frihed at give dem, eller om den maaskee stolt vil hæve sig over sligt, og gaae sin egen — Gang. Imidlertid er jeg forvissat om, at den fornuftige Borger ligesaavel vil kunne bedømme den højlovlige Magistrats Foranstaltninger og Fremgang heri, som han vil kunne bedømme, hvorvidt jeg har Ret i mit Fremførte, eller ikke.
